

Το Μπαλέτο της Σκάλας του Μιλάνου

Η Ιστορία του Μπαλέτου της Σκάλας του Μιλάνου είναι συνυφασμένη με τη γένεση του κλασικού χορού και αρχίζει πολύ πριν από την ολοκλήρωση του Θεάτρου της Σκάλας (1778), όπου το σύνολο στεγάζεται μέχρι σήμερα.

Το μπαλέτο γεννήθηκε την περίοδο της Αναγέννησης στις Αυλές της ιταλικής αριστοκρατίας, και ειδικά στην Αυλή των Σφόρτσο στο Μιλάνο. Στους αιώνες που μεσολάβησαν ως τις μέρες μας κορυφαίοι χορευτές όπως η Καρλόττα Γκριζί, η Αμέλια Μποσκέτι, η Λουσίλ Γκραν και η Φάννυ Τσερίτο, και οι χορογράφοι όπως Γκασπάρο Αντζολίνι, ο Σαλβατόρε Βιγκανό, ο Γκαετάνο Τζόια και ο Κάρλο Μπλάζις, σφράγισαν την πορεία του Μπαλέτου της Σκάλας. Κάποιοι απ' αυτούς συνέβαλαν στην δημιουργία του υστερορομαντικού ή κλασικού μπαλέτου.

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο μια νέα γενιά χορευτών έδωσαν στο Μπαλέτο της Σκάλας την παλιά του αίγλη (Τερέζα Μπαττάτζι, η Τσία Φορναρόλι, η Ρόζα Πιοβέλλα Ανσάλντο κ.ά.) ενώ μεγάλοι χορογράφοι όπως ο Μιχαήλ Φακίν και ο Λεονίντ Μασίν εισήγαγαν στη Σκάλα τους νεοτερισμούς των Ρωσικών Μπαλέτων.

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ο Αουρέλιο Μίλος ανέλαβε τη διεύθυνση του Μπαλέτου. Το 1948 ο Μασίν χορογράφησε την Ιεροτελεστία της άνοιξης, εγκαινιάζοντας τη δεκάχρονη και πλέον συνεργασία του με τη Σκάλα (Παριζιάνικη ζωή, Καπρίτσιο, Τρίκοχο καπέλο), ενώ την περίοδο 1952-1964 συνεργάστηκε με τη Σκάλα και ο Μπαλανσίν (Αυτοκρατορικό μπαλέτο, Το φιλί της νεράιδας, Ορφέας). Όμως εκείνη που συνέλαβε στην αύξηση της δημοτικότητας του Μπαλέτου ήταν η Κάρλα Φράτσι, που άρχισε την καριέρα της με τη Σταχτοπούτα του Αλφρέντο Ροντρίγκες (1956). Πολλά έργα γράφτηκαν ειδικά γι' αυτήν. Η Φράτσι χόρευε με τον Νουρέγεφ, ο οποίος παρουσίασε στο Θέατρο τις πιο γνωστές χορογραφίες του (Ωραία Κοιμωμένη, Καρυοθραύστης, Λίμνη των Κύκνων). Ο Μπεζάρ επίσης παρουσίασε πολλές χορογραφίες του (Το πουλί της φωτιάς, Το σφυρί χωρίς αφέντη, Διόνυσος) και έγραψε έργα για τη Λουτσιάνα Σαβινιάνο, την αγαπημένη του μπαλαρίνα. Με το Μπαλέτο συνεργάστηκε πολλές φορές και ο Ρολάν Πετί (Ο λύκος, Κάρμεν, Η Παναγία των Παρισίων), ενώ και οι χορογράφοι της σκάλας, όπως ο Μάριος Πιστόνι, ο Αμεντέο Αμόντιο και ο Ούγκο ντελ' Άρα, έκαναν αξιόλογες χορογραφίες.

Στις δεκαετίες του '70 και του '80 το Μπαλέτο της Σκάλας επιχείρησε ένα άνοιγμα προς την Ευρώπη και την Αμερική συνεργαζόμενο με χορογράφους όπως ο Γίρζι Κύλιαν (Συμφωνία σε ρε, Η καταβυθισμένη μητρόπολη) και ο Τζερόμ Ρόμπινς (Πρελούδιο στο Απομεσήμερο ενό φσύνου, Γάμος).

Το 1985 στη Λίμνη των Κύκνων του Φράνκο Τζεφινέλλι χόρευε μαζί με τη Φράτσι η ανερχόμενη τότε Αλεσσάντρα Φέρρι. Το 1992 η Φέρρι έγινε πρώτη μπαλαρίνα του Μπαλέτου, προερχόμενη από τη σχολή χορού της Σκάλας. Από την ίδια σχολή, την οποία διευθύνει η Άννα Μαρία Πρίνα, αποφοίτησε επίσης ο Ρομπέρτο Μπόλε και ο Μάσιμο Μούρρου.

Κατά καιρούς με τη Σκάλα έχουν συνεργαστεί μεγάλοι χορευτές. Σουλβί Γκυλλέμ, Ντιάνα Βιονέβα, Μαξιμιλιάνο Γκέρρα. Χοσέ Μανουέλ Καρρένιο, Λωράν Ιλαίρ και Μανουέλ Λεγκρίς. Στο ρεπερτόριο του Μπαλέτου, εκτός από τις κλασικές χορογραφίες, συμπεριλαμβάνονται και έργα χορογράφων όπως ο Ματς Εκ, ο Ουίλλιαμ Φόρσαϊθ και ο Άλβιν Έιλυ.

Από το 2002 καλλιτεχνικός διευθυντής του Μπαλέτου είναι ο Φρεντερίκ Ολιβιέρι. Για τα δέκα χρόνια από το θάνατο του Νουρέγεφ ο Ολιβιέρι οργάνωσε σειρά παραστάσεων (Καρυοθραύστης, Δον Κιχώτης και ένα διεθνές γκαλά), ενώ συνεργάστηκε με διάσημους χορογράφους, όπως οι Τζον Νοϋμάγερ, Ανζελέν Πρελζοκάζ και Μωρίς Μπεζάρ.

Τα τελευταία χρόνια το Μπαλέτο κάνει πολλές περιοδείες δίνοντας την ευκαιρία στους χορευτές του όπως η Μάρτα Ρομάντα, ο Μικ Τσένι, ο Αντονίνο Σουτέρα και ο Φραντσέσκο Βεντρίλια να γίνουν γνωστοί στο πλατύ κοινό. Τον Οκτώβριο του 2003 το σύνολο παρουσίασε με μεγάλη επιτυχία του Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας του Μπαλανσίν στο Θέατρο Μαρίνσκι-Κίροφ της Αγίας Πετρούπολης.

Frédéric Olivieri

Ο Φρεντερίκ Ολιβιέρι γεννήθηκε στη Νίκαια το 1961. Σε ηλικία δέκα χρονών αρχίζει σπουδές στο Ωδείο Μουσικής και Χορού, απ' όπου αποφοιτά το 1977. Την ίδια χρονιά κερδίζει το πρώτο βραβείο στο Διαγωνισμό της Λωζάννης με αποτέλεσμα την είσοδό του στη Σχολή Χορού του Παρισιού.

Το 1978 καλείται να λάβει μέρος στο corps de ballet της Όπερας του Παρισιού. Ονομάζεται σολίστ το 1981, όταν την καλλιτεχνική επιμέλεια του παρισινού συγκροτήματος κατέχει ο Ρούντολφ Νουρέγεφ. Μ' αυτό το σχήμα χορεύει τους σημαντικότερους ρόλους του κλασικού ρεπερτορίου και επιλέγεται από πολλούς χορογράφους, όπως οι Μωρίς Μπεζάρ, Τζον Ναϋμάγερ, Κέννεθ Μακμίλλαν, Άλβιν Νικολάις, Άλβιν Έιλυ και Γωλ Τέυλορ.

Το 1985, συμμετέχει στην ίδρυση του Μπαλέτου του Μόντε Κάρλο, με το οποίο ερμηνεύει, έως το 1994, τους σημαντικότερους ρόλους του κλασικού και σύγχρονου ρεπερτορίου και πρωταγωνιστεί σε δημιουργίες που αφιερώνουν στον ίδιο διάσημοι χορογράφοι (Ούβε Σαλτς, Τζον Νοϋμάγερ, Ρολάν Πετί). Ως guest étoile χορεύει σε διεθνή σχήματα και συμμετέχει σε φεστιβάλ. Το 1993 ο Τζον Νοϋμάγερ τον καλεί να συνεργαστεί με το Μπαλέτο του Αμβούργου και του δίνει να χορέψει πρωταγωνιστικούς ρόλους. Την ίδια χρονιά ονομάζεται από τον ίδιο τον Ρενιέ του Μονακό Ιππότης του Τάγματος λόγω της καλλιτεχνικής του προσφοράς.

Έχοντας εγκαταλείψει τη χορευτική καριέρα, την περίοδο 1996-1998 λαμβάνει τον τίτλο του maitre de ballet και του βοηθού χορογράφου στο MaggioDanza του Μουσικού Φλωρεντινού Μαΐου (του Τεάτρο Κομουνάλε), και το 2000 αναλαμβάνει την καλλιτεχνική του διεύθυνση. Για το Τεάτρο Κομουνάλε της Φλωρεντίας έχει δημιουργήσει τις χορογραφίες για τις όπερες Ορφέας του Μοντεβέρντι, σε σκηνοθεσία του Λούκα Ρονκόνι, και Άιντα του Βέρντι, σε σκηνοθεσία Μαριάννι. Έχει επίσης χορογραφήσει για το Μπαλέτο της Όπερας της Ζυρίχης, που διευθύνει ο Heinz Sproerti.

Το 2000 ονομάζεται πρώτος maitre de ballet στο Μπαλέτο του Θεάτρου της Σκάλας και το 2002 του αποδίδεται ο τίτλος του καλλιτεχνικού διευθυντή.

TEATRO ALLA SCALA

ΩΔΕΙΟ ΗΡΩΔΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ
20 & 21 Ιουλίου 2004

ΜΠΑΛΕΤΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΣΚΑΛΑΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ
Διεύθυνση FREDERICK OLIVIERI

Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας

Παραγωγή του Θεάτρου της Σκάλας του Μιλάνου - Ευρωπαϊκή περιοδεία

Χορογραφία
GEORGE BALANCHINE
σε διασκευή των Patricia Neary & Sara Leland

Μουσική
FELIX MENDELSSOHN BARTHHOLDY

Σκηνικά - Κοστούμια
LUISA SPINATELLI

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΑΘΗΝΩΝ
Μουσική Διεύθυνση
DAVID GARFORTH

ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Το Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας σε χορογραφία Ζωρζ Μπαλανσίν (1904-1983) που παρουσιάζεται σήμερα από το Μπαλέτο της Σκάλας του Μιλάνου είναι μια παράσταση αφιερωμένη στα είκοσι χρόνια από το θάνατο του μεγάλου χορογράφου και στο εκατό από τη γέννησή του. Η συγκεκριμένη παραγωγή παρουσιάζεται αποκλειστικά στην Ευρώπη από το Μπαλέτο της Σκάλας και σχετίζεται με ένα ενδιαφέρον περιστατικό από την ιστορία της όπερας.

Το 1855, είκοσι ένα χρόνια πριν από το ανέβασμα του Ονείρου καλοκαιρινής νύχτας του Μαριούς Πετιπά (ένα μονόπρακτο «φανταστικό μπαλέτο» σε μουσική του Φέλιξ Μέντελσον-Μπορτόλντι), ο χορογράφος Τζοβάννι Καζάτι δημιούργησε για τη Σκάλα ένα χορευτικό θέαμα με τίτλο Σαίξπηρ ή Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας. Η υπόθεση του μπαλέτου δεν βασίστηκε στην ομώνυμη πεντόπρακτη κωμωδία - που γράφτηκε το 1595 σε στίχο και πρόζα, και εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1960 -, άλλο αποτελούσε μάλλον μαρτυρία του έντονου ενδιαφέροντος του Ρομαντισμού για το πρόσωπο και το έργο του Σαίξπηρ. Την περίοδο 1989-1990, το Μπαλέτο της Σκάλας παρουσίασε το Όνειρο σε χορογραφία Ρόμπερτ Ντε Ουόρρεν (1981). Ωστόσο, επειδή η εκδοχή του Μπαλανσίν έχει πράγματι μεγάλη καλλιτεχνική αξία κι επειδή ο σκηνοθέτης Φρεντερίκ Ολιβιέρι επιθυμούσε να προσθέσει αυτήν ακριβώς την εκδοχή στο ρεπερτόριο του Θεάτρου, η Σκάλα αποφάσισε να παρουσιάσει τη συγκεκριμένη παραγωγή. Μέχρι σήμερα μόνο δύο θίασοι, εκτός από το New York City Ballet, έχουν τα δικαιώματα της χορογραφίας Μπαλανσίν. Είναι ιδιαίτερο προνόμιο της Σκάλας ότι ανεβάζει για πρώτη φορά το μπαλέτο φέτος, είκοσι χρόνια από το θάνατο του μεγάλο ρωσοαμερικανού χορογράφου και λίγο πριν από τη συμπλήρωση των εκατό χρόνων από τη γέννησή του.

Η δημιουργία του μπαλέτου

Είναι πραγματικά περίεργο που ένας χορογράφος φορμαλιστής και θαυμαστής της απλής γραμμής, ο οποίος μετά τη συνεργασία του με τα Ρωσικά Μπαλέτα του Ντιαγκίλεφ απέφυγε να ασχοληθεί με λογοτεχνικά και ψυχολογικά θέματα, επέλεξε αυτό το έργο. Το Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας του Ζωρζ Μπαλανσίν, που ολοκληρώθηκε το 1962, γεννήθηκε από μια εσωτερική ανάγκη εξίσου έντονη με αυτή που τον είχε οδηγήσει, το 1954, να χορογραφήσει το πρώτο και μοναδικό του μπαλέτο από το ρεπερτόριο του τέλους του 19ου αιώνα, τον Καρυοθραύστη. Μόλις στα οκτώ του χρόνια ο Μπαλανσίν έπαιξε το ξωτικό σε μια παράσταση του Ονείρου στο Θέατρο Μικαίλοφσκι της Αγίας Πετρούπολης. Από τότε αγάπησε βαθιά το σαιξπηρικό έργο και μάλιστα είχε μάθει απέξω κάποιους στίχους του Ονείρου στη μητρική του γλώσσα, τα ρώσικα.

Στην Αμερική, το 1950, είχε την ευκαιρία να χορογραφήσει μερικούς χορούς για ένα θεατρικό ανέβασμα του Ονείρου που παρουσιάστηκε στο Shakespeare Memorial Theatre στο Στράτφορντ του Κοννέκτικατ. Ωστόσο, αν ο Μπαλανσίν δεν είχε ανακαλύψει τους υποβλητικούς ήχους από ξόρκια και ξωτικά που παρουσιάζονται στη διαυγή μουσική του Φέλιξ Μέντελσον-Μπαρτόλντι, ποτέ δεν θα είχε υλοποιήσει τη δική του εκδοχή της σαιξπηρικής κωμωδίας, όπως αποκαλύπτει ο ίδιος στις 101 Ιστορίες των μεγάλων μπαλέτων.

Το σιλ του μπαλέτου

Στο τέλος της χορογραφίας συνειδητοποιούμε ότι το γκροτέσκο θεατρικό του Πύραμου και τη Θίσις, που το ερμηνεύουν ο Πότος και οι σύντροφοί του στο τέλος της σαιξπηρικής κωμωδία παραλήφθηκε. Ο Μπαλανσίν ήθελε να δώσει στη Β' Πράξη του μπαλέτου ένα πιο νεοκλασικό στοιχείο καθαρά χορευτικό και γεμάτο εικόνες αγάπης, αφήνοντας κατά μέρος την πιο τραχιά φύση της Α' Πράξης.

Το επιβλητικό Γαμήλιο εμβατήριο του Μέντελσον τονίζει τη γαμήλια ευφορία που νιώθουν τα νεόνυμφα ζευγάρια. Η Ιπολύτη στο φινάλε, όπως και στην Α' Πράξη, κάνει μια σειρά fouetté αλλά όχι ως αμαζόνα πολεμήτρια, καθώς αυτή τη φορά έχει τον σύζυγό της για παρτενέρ.

Το Divertissement των αυλικών το ακολουθεί ένα pas de deux ίσως αυτό είναι το μέρος που υμνεί περισσότερο τον έρωτα σε όλο το ρεπερτόριο του Μπαλανσίν. Είχε δημιουργηθεί για την Βιόλα Βερντί και τον Κόνραντ Λάντλοου, κι αργότερα έγινε το κορυφαίο κομμάτι με το οποίο αναμετρήθηκαν μερικά από τα πιο διάσημα ζευγάρια του New York City Ballet. Αλλέγκρα Κεντ κ... Ζακ ντ' Αμπουάζ, Σούζαν Φάρελλ και Πήτερ Μάρτινς, Γουέντι Γουήλαν και Τζοκ Σότο ή Φιλ... Νηλ. Οι χορευτές δεν χωρίζουν ο ένας από τον άλλον και στέκονται συνεχώς δίπλα δίπλα όπου η χορεύτρια πάει να απομακρυνθεί, εκείνος την εμποδίζει. Στο τέλος η μπαλαρίνα αφήνεται στην αγκαλιά του παρτενέρ της, μια μια χειρονομία γνήσιας αφοσίωσης και εμπιστοσύνης. Το μπαλέτο είναι ένα μείγμα χορού και παντομίμας. Ενώ στη Β' Πράξη θαυμάζουμε τη μεταφορική δύναμη της χορογραφίας στην Α' Πράξη κεντρίζουν το ενδιαφέρον μας οι ασυνήθιστες εντάσεις της ζωντανής και πιστής «αφήγησης». Ο Μπαλανσίν επιφυλάσσει πολλές εκπλήξεις σ' αυτήν την ερμηνεία της σαιξπηρικής κωμωδίας και τη μεταμορφώνει δημιουργικά σε παραμύθι... πραγματική απόλαυση για τα μάτια και την καρδιά.

Η παραγωγή της Σκάλας του Μιλάνου

Η Σκάλα παρουσιάζει το Όνειρο του Μπαλανσίν με καινούργια σκηνικά και κοστούμια Λουίζας Σπινατέλλι. Η διεθνούς φήμης σκηνογράφος δημιούργησε μια πανδαισία χρωμάτων καθώς το μπλε γίνεται πράσινο και μετά ροζ, βρισκόμαστε σ' ένα δάσος γεμάτο ξωτικά, τελώνια και νεράιδες και βλέπουμε τον επιβλητικό ελληνικό κλασικισμό μέσα από ένα νεοκλασικό ο κόσμος του Θησέα και της Ιπολύτης, της βασίλισσας των Αμαζόνων, συνυφαίνεται με παραμύθι.

MARINELLA GUATTEI

© Teatro alla Scala

Μετάφραση: Ιουλία Βα.....

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΜΠΑΛΕΤΟΥ

Το Όνειρο του Μπαλανσίν που αποτελείται από δύο πράξεις και έξι σκηνές πρωτοπαρουσιάστηκε στις 17 Ιανουαρίου του 1962, από το New York City Ballet με σκηνικά και φωτισμούς του Ντέιβιντ Χέιζ και κοστούμια της Καρίνσκα. Στα πρώτα στάδια της παραγωγής θεωρήθηκε απαραίτητο να προστεθεί κι άλλη μουσική από τις πολλές και ποικίλες εισαγωγές και τη σκηνική μουσική του Μέντελσον, ο χορογράφος επέλεξε την Αθαλία, την Ιστορία της Ωραίας Μελουζίνας και την Πρώτη βαλπουργιανή νύχτα για την Α' Πράξη, την 9η Συμφωνία και την εισαγωγή Επιστροφή από τα Ξένα για την Β' Πράξη. Η υπόθεση του μπαλέτου δεν απέχει πολύ από του θεατρικού έργου, παρόλο που υπάρχουν κάποιες μικρές αλλαγές και μερικές αρκετά μεγάλες αν και αναγκαίες, παραλείψεις - όπως η παράλειψη του μικρού «έργου μέσα στο έργο» του Πύραμου και της Θίσβης, που συνήθως κλείνει την κωμωδία.

Α' ΠΡΑΞΗ

Σ' ένα δάσος κοντά στην Αθήνα, μια καλοκαιρινή νύχτα

Η Α' Πράξη αρχίζει σ' ένα δάσος κοντά στο παλάτι του Δούκα. Ο βασιλιάς των ξωτικών Όμπερον και η βασίλισσα Τιτάνια καβαδίζουν για ένα αγόρι από την Ινδία, που το διεκδικούν και οι δύο. Ο Όμπερον διατάζει τον Πουκ να φέρει το λουλούδι που χτυπήθηκε από το βέλος του Έρωτα (όποιος βρεθεί υπό την επήρειά του ερωτεύεται το πρώτο πρόσωπο που συναντά), κι ενώ η Τιτάνια κοιμάται ανυποψίαστη, της κάνει μάγια. Την ίδια ώρα η Ελένη περπατώντας στο δάσος συναντά τον Δημήτριο, με τον οποίο είναι ερωτευμένη αλλά χωρίς ανταπόκριση. Ο Δημήτριος την αγνοεί και συνεχίζει το δρόμο του. Ο Όμπερον, που παρακολουθεί τη σκηνή, λέει στον Πουκ να χρησιμοποιήσει το λουλούδι για να ανταποκριθεί ο Δημήτριος. Η Ερμία και ο Λύσανδρος, ένα πολύ ερωτευμένο ζευγάρι, περπατούν κι αυτοί στο δάσο. Αποχωρίζονται. Ο Πουκ, εκτελώντας πρόθυμα τις διαταγές του Όμπερον, κάνει μάγια κατά λάθος στον Λύσανδρο. Εμφανίζεται η Ελένη και ο Λύσανδρος, υπό την επήρεια του λουλουδιού, της εξομολογείται τον έρωτά του. Η Ερμία επιστρέφει. Ξαφνιάζεται και μετά δυσανασχετεί όταν βλέπει ότι ο Λύσανδρος δίνει σημασία μόνο στην Ελένη. Ο Πουκ κάνει μάγια και στον Δημήτριο, προς μεγάλη χαρά της Ελένης, που δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τον Λύσανδρο. Ο Δημήτριος και ο Λύσανδρος, ερωτευμένοι και οι δύο με την Ελένη, τσακώνονται για το ποιος θα την κερδίσει. Ο Πουκ, ακολουθώντας τις διαταγές του Όμπερον, απομακρύνει τον Πάτο, έναν υφαντή, από τους συντρόφους του, μεταμορφώνει το κεφάλι του σε κεφάλι γαϊδάρου και τον βάζει στα πόδια της κοιμισμένης Τιτάνιας. Ξυπνώντας η Τιτάνια βλέπει τον Πάτο, τον βρίσκει όμορφο και τον ερωτεύεται. Στο τέλος ο Όμπερον, έχοντας ηρεμήσει, διώχνει τον Πάτο και λύνει τα μάγια της Τιτάνιας. Όλοι προσέχουν την Ελένη και κανείς την Ερμία. Οι άντρες πιάνονται στα χέρια. Με μάγια του Πουκ χωρίζουν, χάνουν ο ένας τον άλλο και περιπλανιούνται στο δάσος μέχρι ν' αποκοιμηθούν εξαντλημένοι, η Ελένη δίπλα στον Δημήτριο, κι ο Λύσανδρος (αφού λυθούν τα μάγια του) δίπλα στην Ερμία. Ο Θησέας και η Ιππολύτη βρίσκουν τους εραστές να κοιμούνται, τους ξυπνούν και βλέποντας ότι οι διαφορές τους έχουν λυθεί, αναγγέλουν τριπλό γάμο για τους ίδιους και τα δύο ζευγάρια.

Β' ΠΡΑΞΗ

Στο παλάτι του Θησέα

Η Β' Πράξη αρχίζει στο παλάτι του Δούκα με παρελάσεις, χορό και παιχνίδια προς τιμήν των νεονύμφων. Με το τέλος της γιορτής, όταν οι θνητοί αποσύρονται, επιστρέφουμε στο βασίλειο του Όμπερον και της Τιτάνιας, που είναι πλέον ήρεμοι και μονιασμένοι. Ο Πουκ, έχοντας επαναφέρει την τάξη, εξαφανίζει τα ίχνη τους. Οι πυγολαμπίδες λαμπυρίζουν μέσα στη νύχτα και ξαναγεμίζουν τα δάσος.